

Monológ a nemsenkilényről

A véletlennek köszönhető, hogy az Orlai Produkciós Iroda az Esőember mellett a „Nemsenkilény – Monológ nemmindegyembereknek” című darabot is menedzseli. □ Min dkét darab autistákról szól, de míg az Esőember egy kivételes képességű autista ember és testvére kapcsolatának fejlődését mutatja be, addig a Nemsenkilény azt a belső harcot tárja elénk, melyet az autista ember önmagával és külvilággal vív.

□

A színésznő ságornője, *Börcsökné Lukács Gabriella* gyógypedagógus, és a Más Fogyatékos Gyermekékért Alapítványnál gyermekkel foglalkozik. A székesfehérvári alapítvány javára rendezett jótékonysági esteken *Börcsök Enikő*

rende föllép, természetes, hogy a Nemsenkilényt is elviszi egy ilyen estre, ezzel is támogatva őket. A monológ, az egyszemélyes darab talán sosem jutott volna eszébe, ha

Bácskai Júlia

2

úgy másfél évvel ezelőtt nem nyomja a kezébe

Seth F. Henriett: Autizmussal önmagamba zárva

3

című könyvét, hogy ebből szeretne

improvizációs előadást. A darabból nem lett semmi, ám Enikőt megfogta Henriett könyve, az autisták zárt, a „normálistól” teljesen elütő világa. S bár megfogadta évekkel ezelőtt, hogy soha többet nem lép föl egyedül – fogadalom ide vagy oda – úgy gondolta, ebből a könyvből darabot csinál. Elment hát a könyv kiadójához, ahol elzárkóztak a színdarab gondolatától, semmiféle segítséget nem adtak neki, sőt, azt is megtiltották, hogy akár egy sort is fölhasználjon a könyvből. Hogy miért, azt nem tudja.

Ez persze nem szegte a kedvét, elolvasta hát a többi könyvet, azokat, amelyeket szintén autista szerzők írtak, és az elolvasott könyvek szövegéből állította össze *Gyulay Eszter*

segítségével a Nemsenkilény szövegkönyvét. De más olvasni az autistákról és más velük élni. „Szerencsém volt – mondja –, mert rátaláltam

Prekop Csillára

és a Vadaskert Alapítványra. Csilla nagyon sokat segített, és az alapítvány csodálatos hely, csodálatosan foglalkoznak az autistákkal.”

Abban is szerencséje volt, hogy akkor járt az alapítványhoz, amikor ott kísérleti jelleggel krízisközpontot szerveztek a bajba jutott családoknak. Enikő reggeltől estig velük volt, és saját szavaival élve „úgy viselkedett, mint a tapéta”, azaz igyekezett észrevétlen lenni. Az az igazság, az autista gyerekek nem is törődtek vele, holott elment velük vásárolni, részt vett a foglalkozásainak. Egyetlen alkalom volt, amikor egy autista kisfiú, egy nagy hiszti után, a vállára hajtotta a fejét, aminek ő néma szemtanúja volt: „Nagyon jól esett” – emlékezik vissza a színésznő.

A Vadaskertben eltöltött idő alatt sokat tanult a másságról (ezt a szót ugyan ő nem használta), és tűnődve meg is jegyzi: „Az ember ilyenkor elgondolkodik, hogy ki is a normális.” Megfigyelte az autisták viselkedését, a gesztusaikat, azt, hogy hogyan néznek, hogyan beszélnek. Látta örülni, és látta őrjöngeni őket. Látta, hogy az egyik pillanatban békésen üldögélő gyerek, hogyan kezd el sikoltozni, őrjöngeni, aminek az okát abban a pillanatban senki nem tudta. Később kiderült: valaki másik tévészatnára kapcsolt. A napirendi kártyák ötlete is innen került az előadásba, egy-egy rész lezárását az jelzi, ha elteszi, és egy újabb kártya levételével indítja a következő részt.

Az, hogy az Orlai Produkciós Iroda az Esőember mellett a Nemsenkilényt is menedzseli, a véletlen műve. Gyulay Eszter egy színházi előadásra elvitt magával egy könyvet, történetesen az autizmusról. Ezen az előadáson ott volt *Orlai Tibor*, és amikor Eszter elmondta, hogy min dolgozik éppen, akkor felajánlotta, hogy lenne ő a darab producere. „Óriási szerencsém volt. Azt gondoltam, amikor belevágtam, hogy majd pályázatokból, innen-onnan szerzek rá pénzt, amik persze sosem biztosak. Tibor levette a vállamról ezeket a gondokat, biztosította a próbatermet és minden, ami kell.”

Beszélgetésünkkor még messze a hivatalos bemutató, szeptember 2-a, de az előadás híre elterjedt, és már vidékre (is) van meghívása a Nemsenkilénynek. Börcsök Enikő azt reméli, hogy sokan hívják sokfelé, és ő minden meghívásnak eleget tud tenni, bár az egyeztetés nem lesz könnyű. Anyaszínházában, a Vígszínházban ősztől négy darabban is játszik. A hír terjedésében talán az is közrejátszott, hogy a Nemsenkilényt július 9-én, Esztergomban már bemutatták. A fogadtatást faggató kérdésemre így válaszol: „Főleg a szakmából voltak ott: kollégák meg szülők és pedagógusok jöttek el, kevésbé az esztergomiak. Nem volt nagy

hírverés, mert Tibor [4](#) úgy gondolta, nem lenne szép, ha nagy hírverést csapnánk, hiszen a hivatalos bemutató csak szeptember 2-án lesz, a Trafóban [5](#). Margitai Ági [6](#) például azt mondta az előadás után, hogy lelkismeret-furdalása van, mert eddig nem törődött az autistákkal, nem is tudta, hogy milyenek.”

Azt hiszem az az egyik legnagyobb dicséret, ami színészt érhet, ha előadása ilyen katartikus hatást ér el.

*

A darab szövegkönyve az alábbi írók művei alapján készült:

Birger Sellin: A lélek börtöne

Mark Haddon: a Kutyák különös esete az éjszakában

Donna Williams: Léttelenül

Seth F. Henriet: Autizmussal önmagamba zárva

*

□

Börcsök Enikő

1968. január 28-án születtem Mezőtúron. Szentesen jártam gimnáziumba, irodalom-dráma tagozatra, majd Székesfehérváron fejeztem be a középiskolát.

1987-től 1991-ig jártam a Színház- és Filmművészeti Főiskolára, Marton László osztályába. A főiskola elvégzése után, 1991-től 1994-ig a Kaposvári Csiky Gergely Színházban játszottam, 1994 óta pedig a Vígszínház tagja vagyok.

(Forrás: <http://borcsokeniko.szhaz.org//szakmai.html>)

□

Díjai:

Varsányi Ir´n-eml´kgyűrű ([1997](#))

Ruttkai Éva-eml´kgyűrű ([1998](#) , [2000](#) , [2005](#))

32. Magyar Filmszemle, legjobb női alakítás (Passzport, [2001](#))

V. POSZT: Legjobb női főszereplő Scribe: Adrienne című darabjában ([2005](#))

Happy Art Fesztivál, Colombina díj, legjobb női alakítás (PRAH című előadás, Radnóti Színház, Budapest, [2007](#))

IX. Pécsi Országos Színházi Találkozó: Legjobb női epizódszereplő, Tracy Letts: Augusztus Oklahomában című darabjában, [2009](#))

[Ajtay Andor-emlékíj](#) (2009)

(Forrás:www.wikipedia.org)

---

[1](#) 1989-ben, amikor alapították, a rendeletekben, törvényekben pl. a közoktatási törvényben, fölsorolták az értelmi fogyatékos, a mozgáskorlátozott, a vak és a siket személyeket, majd következtek a „a más fogyatékossággal élők”, köztük az autisták. Önálló fogyatékossági ág 2003-ban lett az autizmus.

[2](#) Bácskai Júlia pszichológus új színházi műfajt teremtett, amit pszichoszínháznak nevezett el: a hétköznapok pszichológiáját mutatja be színészekkel, de a néző is közbeszólhat.

[3](#) Seth F. Henriett könyve az Autizmus Alapítvány Kapocs Kiadójánál jelent meg 2005-ben. A szerző ezt írta önmagáról: „1980-ban születtem, diagnózisom szerint magas szinten funkcionáló autista vagyok.”

[4](#) Orlai Tibor az Orlai Produkciós Iroda vezetője.

5 Trafó Kortárs Művészeti Ház: 1094 Budapest, Liliom u. 41.

6 Kossuth-díjas színművész,